

۹۳۲

۱۹۵۲

اِنَّ مِنَ الشَّعْرِ حِكْمَةً وَّ اِنَّ مِنَ الْبَيِّنَاتِ لَسِحْرًا

1952

ارمغان حمید

مشتل بہ

دیوان فارسی و بعضی قصائد و رباعیات و غیرہ

طبعزاد

جناب لوی محمد حمید الزمان خان صاحب تخلص حمید

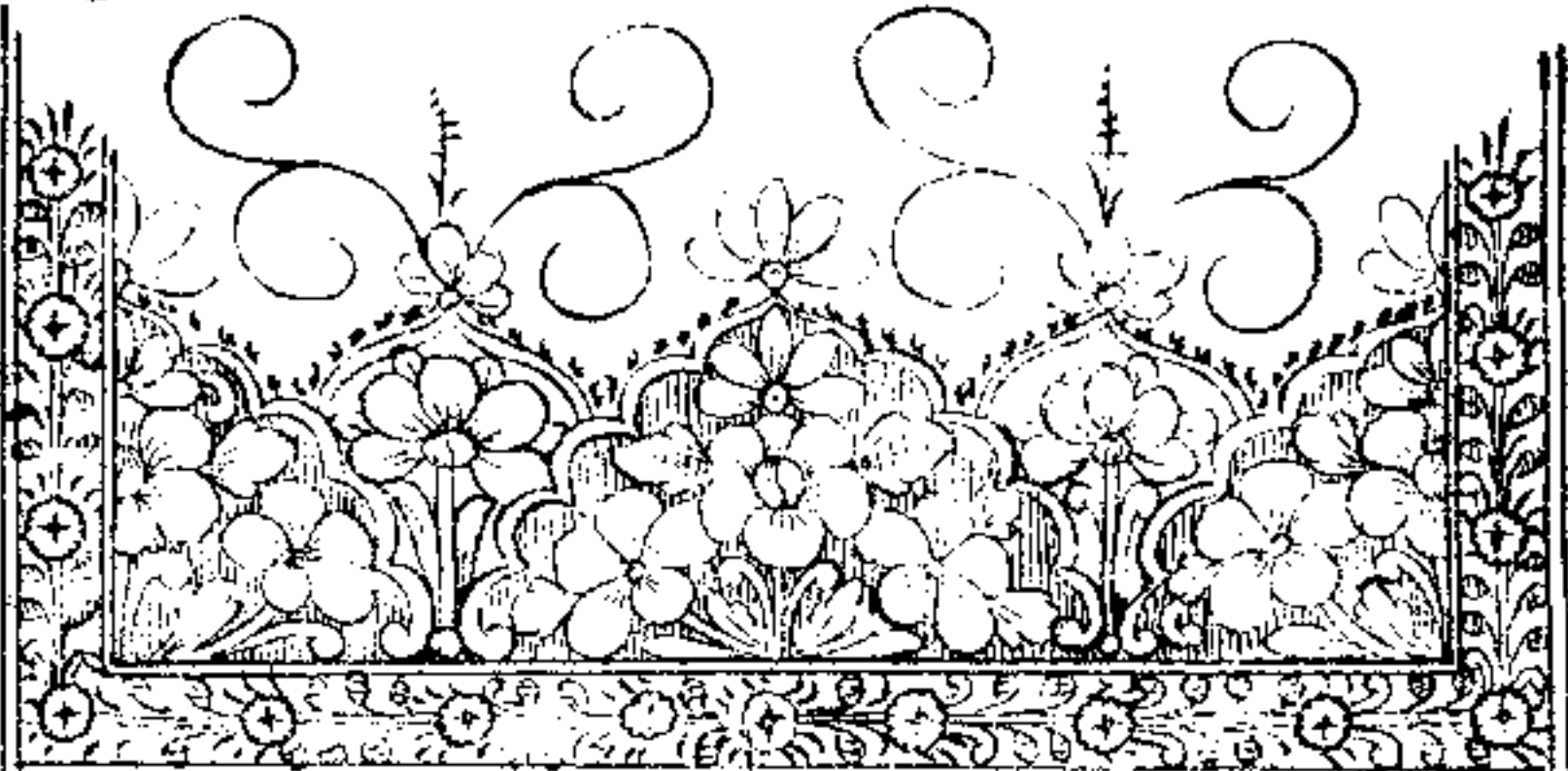
ساکن شاہجہان پور

باہتمام منوہر لال بھار گوبلی کے پرنٹنگ

درج غنشی نوک شوق لکھنؤ طبع شد

۱۳۳۵ھ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

رولیت الف

منظر انوار گردد مطلع دیوان ما
 شد مداد خامه ام خون دل سوزان ما
 در بیان مدحت آن خسر و خوبان ما
 حور بیان دروچه آید از غزل خوانان ما
 منعم ما این گهرها رعیت درو امان ما
 قدسیان هم فقیر از شورش مستان ما
 پیش سیلاب رشک از هرین مژگان ما

از نشانی خالق کون و مکان یزدان ما
 کاغذی بهر رقم گشتند صفات جگر
 نقد جان کافور کرم شمع محفل شد زبان
 بسکه از شور محبت شد کلامم پر نمک
 شعر ما مضمون ما از مضمون غیبی بود
 سینه بر بیان قلب لرزان ناله امستی گدا
 سیل دریا متفعل شد بارش با بان غل

از هجوم شوق دیدار تو در چشم حمید
 بے گل رویت بود ویرانه بستان ما

<p>خیز و بده سساقیا ساغر صدمه با مرا حسن تو شد جلوه گراز همه در بحر و بر دید جمال رُخت حصفه هر چشم نیست برد بصر امر عشق مگر دیدنی است انچه دهمی گیرمش در بستانی دهم دید رخت یک نظر دیده مگر و اینوز</p>	<p>سوزش دل در دسر شد غم و نیا مرا برد از ان در بدر این دل شیدا مرا از گرم خود بخش دیده بینا مرا تا بکجا می برد این دل رسوا مرا گاه نه آید بسبب شکوه بجبا مرا نرگس شهلا بود طرفه تا شام مرا</p>
<p>جنبش لبها سے یار کار سیجا کند نیست تمنا حمید از دم عیسی مرا</p>	
<p>جلوه رویت سبب خنده پیمانہ را پاس ادب حاجب است شورش ستانہ را گردش پیمانہ شد باعث شدت بیکر بیس از او رو با و فکر کن او را بجو از همه چشمیت بدوز گوشه عزت گزین در شب بجران یار تیره نشد منزلم</p>	<p>از لب تو خون بدل ساغر میخانه را کوه و بیابان سزد این دل دیوانہ را جنبش چشمیت فرود مستی دیوانہ را از دل خود دور کن الفت بیگانہ را سوز و تماشا بکن جلوه جساتانہ را داغ دلم شمع شد ساعت کاشانہ را</p>
<p>منزل او دور در راه سخت قدم گرم زن راهبیرت کن حمید همت مردانہ را</p>	
<p>عاشق دیوانہ ام باشد مرا کاشانہ ہا</p>	<p>کوئے دلبر آستانش دشت یا ویرانہ ہا</p>

<p>برور پر مغان یا برورِ مخسانہ ہا شمع ریزو اشکھا ور ماتم پروانہ ہا لعل پرنون لالہ پر خون خون بدل پیمانہ ہا روئے لیلے احسن یوسف می بود انسانہ ہا</p>	<p>وشتِ دل در تلاش من چو آئی جو مرا عشق نہان جا کند دل معشوق ہم خون چکد جائے سرشک از دیدہ انجم گر دیدہ ام روئے تر از آن دل فدای حسن</p>
<p>بت پرستی کفر میدا نم خدا و اند حمید در تلاش آن بت رعنا روم بتخانہ ہا</p>	
<p>بر غزل حضرت حافظ رحمہ اللہ</p>	
<p>بدنیاس نمی داند چہ باشد شکل عنقارا زیوہفت پُرس سوز آتش عشق زینخارا از ان رو مہر بلب می نہد خستار مینارا ہزاران آبلہ افتد بدل از جوش دریارا شرار نور تو چون خستد دل بطور موسی را پے دفع مرض زاہد بجو بر خوان مسخارا دل و دین و جگر باشد قرار و صبر بغمارا ہو اسے نیک نامی کے بود بدنام و رسوارا</p>	<p>امید مہرابے مہر کے باشد دل مارا بچاک گل بود شرح دل زار عناد لہا بلب آرو سخن از راز آنکہ جبرعہ گیر و عجب بنود ز سوز دل اگر اشکم شر ریزد اگر در گرمی حسنت نباشد سوزش آتش اگر جام دولت باشد تہی از بادہ عشقتش اگر ترک عرب شہون زند بر فوج شاہ دل بجشوق او بدرم گوید اگر خلقے غمے بنود</p>
<p>اگر خواہی کہ یابی بار در بزم شہ خوبان حمید از دامت افشان خس و خاشاک دنیا را</p>	

<p>بیا و چشم فشانش بریشان گشت خواب ما بخوان ما نباشد از جگر بریان کباب ما مگر مشکل که هوش و عقل می باشد حجاب ما ازان باشد که می باشد رخ دلبر کتاب ما بود جو شمع فروز در شیب از عهد شباب ما سر بالین لبش آمد مرا چون آفتاب ما بسان آسمان خالی نمی باشد حباب ما</p>	<p>از زلف پر شکن باشد بدلین بیچ و تاب ما از جوے انگبین لب اگر باشد شراب ما نظر بر روی لب پرده درستی بود آسان اگر وصف خط و خال ست اکثر در کلام من بطفلی ما نیش گشتم کنون عشقم کهن باشد شبستان رشک خاور شد گمان بر صبح میرم هوای وصل و نار عشق و آب خون بدل درام</p>
---	--

حمید خسته ات را جان حزین و تن بود مجروح
 خدا را یک نظر بینی صنم حال خراب ما

<p>بیا دیر چشمش در جگر نشتر شود پیدا ازان باشد نگر از آب او شکر شود پیدا بدریا بین که از گرد آب یک ساغر شود پیدا اگر خورشید رو پوشد مه نور شود پیدا نباشد شاه بر طاوس گرافس شود پیدا اگر سنگ به سنگ می زنی اخگر شود پیدا ز درد سوز و آه و ناله یک لشکر شود پیدا کس قربان کن و بگر کس دیگر شود پیدا</p>	<p>مرا از شوق دیدارش بدل دفتر شود پیدا میسر بوسه قند لبانش نیشکر دارد ز تاثیر نگاهش لاله و گل را بکف جامے فلک را بر رخ خوب تو دایم دیده و اباد غنی از نفس می باشد از سیم و زر و گوهر نزاع با همی عهد گونه تار فتنه افروزد مراد گوشت، سحران نباشد بیم تنهایی حمید از تیغ قاتل و گردان سر پایش نه</p>
---	--

<p>بهینا باده احمر قیامت میکند بریا بشوخی خشوه داند از دلبر با خرام ناز چراغ شاه خاور کرد چشم یکجهان روشن جمال گل زند آتش بجان خسته بلبل بمحفل شمع بر کردن بود آسان مگر مشکل بر سوز قفس از لبیل بدست قاتلم خنجر</p>	<p>بمستان خنده ساغر قیامت میکند بریا بجان عاشقان اکثر قیامت میکند بریا کسے بر دیده شیر قیامت میکند بریا رگش چون سوزن و نشت قیامت میکند بریا که بر پروانه مضطر قیامت میکند بریا بمقتل بازوس دلبر قیامت میکند بریا</p>
<p>حمید از حوض کوثر عاصیان را هم بود بجای بمحشر ساقی کوثر قیامت میکند بریا</p>	
<p>روئے جانان روز و شب زلف دوتا گرم و سرد و خشک و تر را اجتماع این چهار از حکم تو شیر و شکر پرده بر رخ افکند و لب بر مدام جان مشتاقان بود اندر عذاب دیده نرگس سفید از انتظار چین ابرو و پیمپا در دل نکند</p>	<p>مرجا اے دست قدرت مرجا آب و آتش باد و خاک اجزای ما حکمتت آمیخته اضداد را از تقاضای سن و شرم و حیا اے حیا یار تا که این جفا چاک گل را بین خدارا رومنا از تبسم صد گره از دل کشا</p>
<p>شاه من بارے نگاہے بر حمید دل فدایت سرفدایت جان فدا</p>	

بر غزل خسرو علیہ الرحمۃ

چین راز برویت بچین انداز تیغ تیز را
 صید ز دل عاشق نگرداری بدام هر شکن
 خلقی بهر سو نظر جمعی بد نبالت روان
 بودست نوک هر مژده آتش نشان خون پیکان
 دامن ہی چنید ز من باد پیکان شیر و شکر

رحمے بحال من بکن بین ویدہ خونریز را
 آہستہ جانان شانہ کن گیسوے ال آفریز را
 آہستہ آہستہ بران جولان مدہ شیدریز را
 یاد آیدم ہجران تو بینم اگر گریز را
 یارب چه سازم چون کنم تا بشکند پرہیز را

باشد حمید خستہ ات خوگر بہ زہر اژدہ رت
 یکبار و یکر جلوہ دہ بعد بلا انگیز را

برقع افکن جلوہ بنا صورت ناویدہ را
 کار من بر پنج باشد در شب یلدایے حجر
 کار بانازک تنان واری نگہ دارایے سبا
 از چشم رو بگردان جانب پرموہ دل
 یار در خواب گران و چشم من نظارہ باز
 رنگہ می بندد بدست خویش از خونِ ظلم

عقل و ہوش از من ربا و حیرت افزا دیدہ را
 کاکلت بنا وصل کن عقدہ پیچیدہ را
 شانہ آہستہ بکن آن گیسوے ژولیدہ را
 ابر باران باش و ترکن غنچہ خوشیدہ را
 شوق انگیز و مگر آن فتنہ خوابیدہ را
 دیدم دیدار دیکھت ز از و دل مالیدہ را

چشم میدارد حمید عایش بخشد کرم
 از پے شاہ عرب ہر جرم نا بخشیدہ را

بر غزل خسرو علیہ الرحمۃ

عشق آمد و لبِ سدا آخر بود ما را
 لے باغبان گلے ترا دست جو د ما را
 از زینستن خدا یا آخر چه سود ما را
 پروردگار روز بحر انداز زود ما را

بودم باغ و باغے دیگر نمود ما را
 از گلشن جمالت چنید رقیب گلها
 ما غم بروز در غم و در شب بچشم پر غم
 ما قطره ایم کو از دریا فتاد بیرون

بگذر حمید آسان از یکجهان کثرت
 شاید کشد بعد لطف اندر شود ما را

بہر نظارہ چون جمع ہزار ست آنجا
 تن مجروح من اینجا دل نرا ست آنجا
 چاہ تار یک در اینجا شد و ما ست آنجا
 از خط سبز مگر طرفہ حصا ست آنجا
 از لبش انجیمہی خواستی عا ست آنجا
 سوے عشاق قدم نہ کہ شکار ست آنجا
 وحشتے بود درون سینہ قرار ست آنجا
 تا بگویش برسانید کہ کار ست آنجا

صد بہار ست ہر آنجا کہ نگار ست آنجا
 شب ہجران بہ تپ غم چه قرارم آید
 راہ صعب ست میان ذوق زلف منم
 ہر کہ در باغ رخت شدنہ بر آمد ہرگز
 رہ بقصود خود ایدل نہ بری در پیش
 جانب باد یہ جانان پے آہو چه روی
 مرغ دل را کہ سرکنگر زلفش بگرفت
 اینکہ ماند ست زمن باد صبا مشت غبار

اے حمید ار بروی ملک خیال چشمش
 راہ نگر ایستہ پانہ ہمہ غار ست آنجا

بر غزل حضرت خسرو علیه الرحمه

جان جهان بر رخ فلک کاکل نیم تاب را	یعلی شب بعقد ده نوشته آفتاب را
تنگ شکر دهان تنگ حسه غیر و نخت من	حسرت شکر لبش تلخ نمود خواب را
فصل گل ست و کج باغ دل شده همچو لاله باغ	ساقی مست من بریز بادیه چون گلاب را
قطره از عرق بران مصحف رو بادیه رنگ	هست چنانکه شکریم بلبله شراب را
عشق تو شعله زوین زان حکم بر آتش است	پیش سگان کوسه تو افکنم این کباب را

حسرت دید یک نظر حسرت دل حمید تو
 ز آتش شوق سوختم بر فلک این نقاب را

ایضا

پای عشاق از چشمت سناها	ز مژگان تیر و از ابرو کساها
رقیب و ابرو بادیه باغ و ساقی	چرا تا دید بدل مار انگساها
ز درد و سوز و شوق و یاس و حسرت	ز آب دیده پیش او بیاسها
ز حال زار من جانان بعشقت	بلب پیرو جوان را داستاها
ز آه آتشین من بر افلاک	نگر اے ماه از انجم نشاها
بباغ از سوسن و قمری و بلبل	بس درح آن گل عارض زبانها
مرا از فیض این چشم جگر بار	بدا من هر طرف صد گلستاها

حمید اندر تلامش او ز تنها
 بگردش مهر و ماه و آسماها

به سبب خدا ز سپرد بر افکن نقاب را
 بیرون ز پرده پرده نشینم بشو که خلق
 دوش از غرور پیش لبان تو لاشه زد
 ای محاسب روزها ترس و تو بیک
 دل کرده ام کباب که از لب دین شراب
 گفتیم که پنداشی با غوش روز وصل
 گفتیم چراست مهر ندارد نگر خان
 گفتیم شراب از لب لعین نمی دهی

یا هوش رفیگان چه ضرورت حجاب را
 بر راه عید خو سبب نداند سحاب را
 زدن و جیبش نهد با تشنه نگار را
 دست شباب منع منافی شراب را
 تنها نمی نهد به شمس هم کباب را
 گفتا قیسا مهر شد که به دریا سب را
 گفتا از خار سست که جبهت کلاب را
 گفتا نه اسپه که بود این گاه قصاب را

گفتا حمید قلم در دانتها رنگ
 گفتیم که آنجا نشود بیج و تاسب را

به رنگ مزار صائب جوهر

ز من آموخت گل ندرین جامه و پند
 به پیش قذریا سے تو استاد کونجیرت
 ز تیغ ابرو عاشق گشت آموخت آقاتل
 مگر آداب مشتعل را نمی دانی تو لے لبیل
 ترا لے ابر باران گفتگو از گریه بیکارست

بصورت آهوان آموختند از تو رسیدنما
 فرامش میکند سرو سی گویا چیدنما
 زبان شیر از نخبه سمل خون چشیدنما
 بیاموز از دل بریان من طرز طپیدنما
 به پیش چشم خونبار هم مرن لاف از چیدنما

<p>تو لے خارِ مغیلان دم مزن از بختِ کارِ بهما مرو لے رشک گل باغ و مرغیان باغبانِ دل</p>	<p>سبق گیر از سر مژگان یارم از خلید نما بیش رنگ رویت رنگ گل گیر دیر بد نما</p>
<p>حمید از خوبی حسنش چه می پرسی سیکه بشنو بود از ذره تا خورشید تا بان محو دید نما</p>	
<p>گر چه راند از جنابش غمزه بد خو مرا از هجوم فکر در جسم تو کافی می بود گر چه در محراب بیت اشد میخو اغم نماز گردول هر لحظه گیر دم زانکه در دل جاگست در دل ظلمات با شکر یا بزیر آفتاب مومنم ترسانم از تلبیس آن خال لبش شهر و نیش و تیغ و مار و خار و گل یکجا بوند</p>	<p>می کشد از دست رحمت جانفش گیسو مرا از براس غرق گشتن کاسه زانو مرا لیک در دل جاگزین آن گوشه ابرو مرا مرکز پر کار گرد نقطه پسو مرا جلوه نور تو آید در نظر هر سو مرا کفر آموزد مدام آن جبهه هندو مرا ترش روی وعده باشد خنده گل و مرا</p>
<p>بچو مرغ نیم بریان می نیم هر شب حمید در ذرات از سوزش دل هم نشد قابو مرا</p>	
<p>رویت (ب)</p>	
<p>باشم ز آب دیدم خود سر بر در آب بالا گرفت سرد به پیشیت به جو بار</p>	<p>باشم لبشوق دیدم مگر نیلوفر در آب از اشک انفعال مگر تا مگر در آب</p>

<p>باشتم بسطج آب تو گوئی کہ پر در آب با گرمی درون خود آیم اگر در آب یک آتشین بطاست کہ شام و سحر در آب از سنگ می جمد شر را اینجا شر در آب</p>	<p>دریاگریستم و زبانی سبک شدیم آید بجوش آب و تمامی هوا شود در بایں خون روان ست ز چشم و مردک از قطره های اشک جامه پاک سوخت</p>
	<p>استاده مهر و شش لب دریا نگر حمید خورشید بر کنار و مقابل قمر در آب</p>
<p>مہیا در در اسامان ست امشب ہزاران ناوک پیکان ست امشب بت ما را سر پیمان ست امشب مسیحا طالب در بان ست امشب</p>	<p>خیال یار من مہمانست امشب زیاد چشم فتان تو در دل زرنج و درد، جبران جان برآند اجل را بر سر بالین مقام است</p>
	<p>حمید خستہ را از اشک خونین ہزاران داغ در دامن ست امشب</p>
<p>کوزہ ہائے قند لب سید ز نخدان حبیب از نگاہ مست و بیار غزالان حبیب کا کل و گیسو مشکین زلف سچان حبیب بہر ما سر سبز و شاداب ست بستان حبیب شد چہراں غ خانہ ماروسے تابان حبیب</p>	<p>ہست سامانے مہیا بہر مہمان حبیب آہوان در آتش حسرت بصر اسو قند از بے صید و لہا دامن خوش کردہ اند سر و بالا لالہ رخسار و جنبش نسترن از مزار تار کے عشاق را باشد لہرس</p>

	<p>از براسے غنچہ پڑمردہ دلہا حمید از نسیم صبح بہتر باد دامن حبیب</p>	
<p>بیدل و بیجان بماند زنده چون یارِ حبیب مست و بخود میکند ہر عظمہ ہمیں سارِ حبیب پہچسا در پیچ از گیسو سے خمدارِ حبیب</p>		<p>دی دلِ جان برد از من رنگ ز سارِ حبیب سحر و جادو سے نگاہ چشم میخوارِ حبیب در دل سبیل چودو از آتش حسرت قتاد</p>
	<p>ہم ز تاثیر محبت اہم ز فیضِ پیر ما شد حمید بینوادر راہ دوچارِ حبیب</p>	
<p>دلہا بخون نشردی و کردی جہان خراب عشاق نیز نندزد دلہا سے خود کباب وسعش نگر کہ گشت با خوش آفتاب شب نغم نگر کہ این ہر گشت است سستا آب بر روی آب گشت بنا خانہ حباب زاد بگر و خوان درتے چند زمین کتاب</p>		<p>یکبار جلوہ وادی و کردی بر رخ نقاب در جلوہ گاہ آتش رویش چو آفتاب عکس رخس با کئے دل شد آشکار از شرم قطرہ ہائے عرق بر زمین یار دل را ثبات نیست چو از عشق و ہی است زویک عاشقان رخ محبوب مصعب است</p>
	<p>در سینه حمید بدست جفا سے چرخ دل نیست شیشہ ایست کہ پر شد ز خون تاب</p>	
<p>در شامش خوشتر از مشک خوشبو شراب فحرت افزای روح پروردی بود بوسے شراب</p>		<p>راست گویم ہر کراشد عادت و جو شراب گفتہ ناید لذت سے ز ادا از من میرس</p>

ساقیاتا من روان کن از گرمی شرب شراب	میکشم از لب حریم بر سبوق نفع نیم
در ششامم بدتر از سیرت بدیش شراب	از شراب عشق تو داریم جانان گفتگو
آب می گردوز شرم از بگری سوش شراب	مردمک ساغر بود چشمت سبوح با ده ریز

باده نوشی مینماید صد عجب آب لے حمید

مستی مستان فزاید دیدن لے شراب

عاشقا نر می بود در جام دل احمر شراب	بهر دفع سوزش دل خلق را نقد و گلاب
نیمه در ظلمت شب نیمه در آفتاب	لے او باز رفت مشکین صاف نتوان دید از آنک
در سوید لے دلم آرام گاه و جلے خواب	جلوه گاهش در کنار مردم چشم من است
پهچپاد در پیج جانان زلف را خندان متاب	موج درما زلف سنبل آب گرد آب آه من
از لب شیر نیش لیکن تلخ میباشد جواب	شیره انگور شیرین شربت از نیشکر
عاشقا نر راه می باشد بخت بے حساب	بلبلان را از گلستان باغبان کمانع است

شد حمید خسته است را در وقت حال بد

چشم گریان سینه بریان دل طیان جانش خراب

ردیف (پ)

پے عاشق دوازده را است و بیپ
صف مژگان و دوشکر را است و بیپ

دو تا کیسوی دلبر را است و بیپ
بقصد خون یک عاشق در آورد

<p>بهنگام تکلم گلسد ا ران بهرانش مرا از چشمه چشم مراقلب و بگر از جور بدخو</p>	<p>چه انبارند شکر راست و چپ دو حجت اشک در بر راست و چپ بحال زار و ابر راست و چپ</p>
<p>حمید آ شام از چشمان ساقی پراز باده دوساغر راست و چپ</p>	
<p>رویت (ت)</p>	
<p>لے آتش حسن تو بجانم شر انداخت از گریه من گدول سنگین تو شد نرم از خون جگر نامه نوشتیم بسویش مارا چه اگر فصل گل آمد به گلستان رنگے ست بگلهای چین از رخ دلبر</p>	<p>امید وصال تو بکامم شکر انداخت دانم که مرا اشک بدامن گهر انداخت سعدیست که در راهگذر نامه بر انداخت مرغ هوس من بقفس بالک بر انداخت ز دوست هر آن گل که برادیک نظر انداخت</p>
<p>داینم حمید آه رسای تو چسا کرد دودلیست که آه تو درون قمر انداخت</p>	
<p>بر غزل حقیر شاهماپنوری</p>	
<p>هر که بدل جلوه از رخ جانان گرفت</p>	<p>طرفه بیکه قطره بحر چو مهسان گرفت</p>

<p>چشم که بر او کشاد دیدد گریزند شد دوش چو آن جان جان بر سر خالم رسید هر چه زد دستت رسد هست بجایم عزیز زخم جگر در دل آه و فغان کوه غم صحبت اهل کرم منزلت افزا بود</p>	<p>غنیچه بسته ایست کوهستان گرفت صورت دید از خاست گوشه دامان گرفت زخم جگر از دهن خنجر بران گرفت عاشق بیچاره ات این همه بر جان گرفت شکل گهر از صدت قطره نیسان گرفت</p>
---	--

داس بر آنکس حمید رفت بیاطل زحق
صورت انسان مگر خصالت شیطان گرفت

<p>امشب دل من با ده زخم زدگرو داشت زنار برهن شده از رشته و مارا گلها سه چمن برد دل از دست بنال قیس از پله لیل شده در کوه و بیابان خلقه ست شناخوان تو که خرد و خوبان در سن خرامم ار چه بود کبک مسلم تشخیص مرض پنج طبیب نتوان کرد اور چه قتل من و من سر کت از شوق بخسرید زینجامه کنعان به تما فون رخیت حمید تو ز خونابه دل دوش</p>	<p>یک نشه سر از دیده سرشارد گرو داشت دوش از سرگیسوس تو ز نار و گرو داشت دین بلبل شیدا سے تو گلزار دگرو داشت از عشق تو مجنون تو کسار دگرو داشت این خامه مداح تو منقار دگرو داشت دلدار مگر شوخی رفتار دگرو داشت لاریب که بیمار تو آزار دگرو داشت من کار دگرو داشتم آن کار دگرو داشت یوسف که ستایم خریدار دگرو داشت امشب نگار از دیده که خونبار دگرو داشت</p>
--	--

بر غزل خسرو عالیہ الرحمۃ

دل من رفت و بدام خم گیسو کے ست	رشک می آیدم از آنکہ بہ پہلوئے کسے ست
حاجت مسند و بالین نبود عاشق را	جلب خواب من دیوانہ سر کوئے کسے ست
بخت بیدار گران خواب بخت پتہ ماشر	ہر کسے کش تہہ سر تکیہ ز اسٹے کسے ست
مستی آہوازان نازہ مشک زلف ست	رقص طاووس از ان جا کہ آئے کسے ست
زاہدان راست بجراب حرم شغل نماز	سجدہ من بدر مسجد ابروئے کسے ست
دل پریشانی جگر مہ سوختہ چشم خونین	این چنین حال بدم از رخ نگہ کسے ست

بادہ خواری بنود عادت عاشق حمید
سرخ چشم و خمار سرم از بوسے کسے ست

ایٹا

مشم با قاست رفتنا ز ما خاست	بعالم فتنہ نو جا بجا خاست
مرج سلسے دل ز بد عہدی خوبان	کجا بوسے دنا از یونا خاست
چہ سودا سے پند گواز گفت و گویت	کجا نا آشنائی ز آشنا خاست
نہ دانی جان جان در روز ہجران	چہا بے تو بجان بتلا خاست
جگر بریان دل عالم بر آتش	نیدانی چہ آتش از حنا خاست

ز نقش پائے رنگینش جناخاست	دمید از خاک من ز گس بشوقش
	حمید آسان نہ شد نطفہ آ رہ او ز چشم سرمہ سائے او بلاخاست
گاہ اندیشیدہ جانان ترا قرار چسپیت نیک بنگر مومن و ذریاکہ بر رخسار چسپیت از بزمن پرسد آخر سودا از زنا چسپیت گل چورفت از صحن گلشن بازو گر کار چسپیت پیش مست بادہ پشمان تو ہشیار چسپیت خون عاشق رختین خونریز او شوار چسپیت طرفہ اکنون پرسد از من گو ترا آزار چسپیت	از رقیبان ہم پرسی حالت بیمار چسپیت وانہ سحرست خالشنی شب ظلمات کفر بتلائے دایم کامل بستہ فتر اک زلف خاستی از بزم و جان عاشقان را خستہ برگ و ساز عقل و ہوش از آتش عشق تو سوخت شغل ہر کامے کہ گیری میبود آسان تر عشق جان برود تو تن خاک ست و او برد تو بیاد
	لطف و شفقت صد عنایت مہر و انفت بر عدو از حمید بگیس و در ماندہ این پیکار چسپیت
ہم کشادہ کارما از چہ پائے موسے دوست دیدہ ما نور دارد از جمال روسے دوست کے بود اورا کہ باشد در خیال روسے دوست گاہ برد گاہ در برگم بود در کوسے دوست	آفت جان بند زندان زلف عنبر بود دوست بر مزار ما چراغے گر نباشد گو مباحث حاجت گہماے رنگین سبزہ زار و لالہ زار عاشقانرا خانہ پرسی خانہ عاشق کجا
گر میر آیدش کہ خندہ لب بود دوست	حاجت شکر حمید ماند او دے گللاب

<p>از لباسِ معصیت انسانِ عریانِ بہترست دلی وحشت تانہ آوارہ شود بر روی خلق لاجرم سعیِ طیبِ آخر نباشد سود مند کے مقابل میشود سنبلِ بزلفِ یارِ ما تا نگاہِ بدنہ افتد بر جمالِ روسے یار</p>	<p>پیش یوسف از وصال یار زندان بہترست در خمِ گیسوے جانانِ پایجو لان بہترست بردلِ عشاقِ داغ از بہر درمان بہترست از ہزارانِ چشمِ آہو چشمِ جانان بہترست چشمِ زگیں سر بسر در باغِ حیران بہترست</p>
<p>لطفِ صحبت کے شود حاصل زنا جنسانِ حمید در نگاہِ ما بہ خلد از حور جانان بہترست</p>	
<p>غماز در آ رہا با تو جز باد صبا نیست روزے نشود پیچِ بمن از تو وفا نیست شوخی و شرارت بمن خستہ نژید امین منشینِ یارِ جفا کار کہ روزے درد و غمِ ہجران تو جانم بدر آورد از خال و خط و زلف شفاعت طلبیدم</p>	<p>حقا کہ چنین لائقِ صحبت صنما نیست شبِ نیستیِ زمین بہر تو صد بار و عا نیست در کارِ عزیزانِ صنما بہ زحیا نیست بینی کہ مرا نیست دعاے کہ رسا نیست تقصیرِ قصنا بود و شکایت ز شما نیست گفتند چہ سازیم کہ منظور خدا نیست</p>
<p>راضی بقصنا ہست حمید تو ولیکن تدبیر چہ سازد کہ بہ تقدیرِ قصنا نیست</p>	
<p>مارا بسر منزلِ جانان گذرے نیست سود لے تو در ہر سر و شوق تو بہر دل</p>	<p>صد آہ کہ در آہِ غریبان اثرے نیست بیرون ز خمِ زلف تو جانان بشرے نیست</p>

<p>صدیق که حال دل عشاق ندانی کشتی و پشیمان نشوی یار که دانی</p>	<p>درد که ازین درد شمار اخیر نیست از تو بکه نالم که چنین ادگر نیست</p>
<p>بردی ز حمید آنچه متاع دل و دین داشت جان نیز فدای تو که دیگر نذر نیست</p>	
<p>شوخی و چابکی و ناز بیا را افتاد است چون صبا از گره زلف صنم وام نهاد انچه بر چرخ درخشید شب برق بنود دانشین گشت خیال تو به ایام بهار چون به گلگشت گم رفت بسا گلها امشب آن ماه لقان ز من آسوده نشست دوش چون جلوه کنان در چمن آن یار رسید شرح از ضعف و سراسیمگی خود چه کنم چه بر آید ز من از باب طریقت مدد سر من کرد بدار و بر زمینش انداخت</p>	<p>دل من با غم و اندوه دوچار افتاد است به تمنای دل من رفته شکار افتاد است بفلک ز راه دروغم که شرار افتاد است ابر نیسان به صدف ابر بهار افتاد است چه عجب باد خزان باد بهار افتاد است بار از نخل تمنا به کنسار افتاد است گل و بلبل همه در بارغ بخار افتاد است تن من بین که بگویت چو عیار افتاد است کار ما بانگ عربده کار افتاد است طرفه اش بین ز نخل چو بار افتاد است</p>
<p>غمزه کردی سوسه خسته و زنجور حمید عجب اینست بدل زخم هزار افتاد است</p>	
<p>عاشقان رانه فقط زلف پریشانش بلاست</p>	<p>چشم جادوش بلا جنبش شرکانش بلاست</p>

<p>عاشق زار ترایے تو بہ صحن گلشن عیش معشوق منقص بود از ناله و آہ محو حسن تو بخواید کہ شود چشم تمام کاکل دلبر مادام بود یوسف را</p>	<p>گل بلا غنچہ بلا سنبل دریانش بلاست جمع عشاق بلا شورش مستانش بلاست سر بلا سینہ بلا و تن عریانش بلاست نگہ شوخ بلا چاہ ز خندانش بلاست</p>
<p>تا حمید تو شدہ باد یہ پیاسے جنون دور دایانش بلا جیب و گریبانش بلاست</p>	
<p>پنجہ ہائے شانہ زار زہن پیمان کردنی اے رقیب رد سیمہ یک لحظہ از مادور شو در شب مہ پرده را از روی تابان برفکن یک نظر انداز بر روی چمن فصل بہار قطرہ از رنگ آن لہاسے رنگین نشان کہ بہ سیر باغ آئی یا قدر عنا خویش بہر صید امروز پا در عرصہ صحر اگذار بہر تیمار دلم آمد مہ من از کرم تیغ ابرو تیر مژگان جادوے چشم سیاہ وحشت دل سر بصر ا دادہ آخر مرا عرض کن باد صبا در درگہ شاہ عرب</p>	<p>بوے مشک تافہ را یکسر بریشان کردنی عرض حال دل مرا بایار نہان کردنی داغ اندر سینہ ماہ در خشان کردنی چشم زگس سر سبز در باغ حیران کردنی چشمہ خون در دل لعل بدیشان کردنی قامت شمشاد را سرد چراغان کردنی قید زنجیر بلا وحشی غنہ لان کردنی وقت آن آمد کہ مار اجان قہبان کردنی بہر قتل عاشقان صد گونہ سامان کردنی چاکہا سے سینہ را وقت بغیلان کردنی گاہ یاد از حال زار دور درستان کردنی</p>

	چندی باشی به هندستان حمید و لفقار مسکن خود در دیار شاه خوبان کردنی است	
زانکه در پہلوئے من بستہ دلبر ہوش است آتش اندر آب اندر آب آتش است سرور این کردہ اندر آزاد زانکہ سرکش است خیمہ زن امروز در صحرای کدیمی میکش است		تلخی ناکامی و یروزا مشب میخوش است قطرہ ہائے از عرق پروردگارت میکش است بندہ گرفتار نہ بردار و کنند از خوشی دور آہوان مستند اکثر جملہ طاؤسان فقیر
	از مروت وعدہ وصل ارچہ کردست از حمید بہر ایفائیش مگر دلدار در پنج و شش است	
ردیف (ث)		
در شبِ وقتِ جو سہل بقراری ہا عبث عاشقِ دل خستہ را بیمار داری ہا عبث منزلِ عشقِ است اینجا پختہ کاری ہا عبث		یار گر آگہ نہ باشد آہ وزاری ہا عبث چون اجل شد باعثِ صلہش مکن فکرِ علاج ناسخا از پند ہائے خود مرا معذور دار
	کارگر آسان ہی خواہی تو کل کن حمید از چنین یاران دنیا چشم یاری ہا عبث	
ردیف (ج)		
فتنہ قامت دلدار نکور اچسہ علاج		آفتِ سحر سیہ دیدہ اور اچسہ علاج

<p>از طلبگاری و امید و فایم چه شود ما نخواهیم که بدنام زمانه گردیم از پریشانی و رسوائی دل خود ننگ از هجوم غم و اندوه دلم پر خون شد گرچه از مستی ورندی خودم ننگ آید</p>	<p>عادت جو و جفا ز شتی خور چه علاج اشک خون را چه کنم زردی را چه علاج تابش زلف صنم پیش مور را چه علاج سرخی لعل لب و رفته نکو را چه علاج گردش جامه و فیض سبور را چه علاج</p>
--	--

یار ما جو و دستم گر چه نخواهد به حمید
 شومی بخت و اصرار عدد را چه علاج

<p>با خط سبز تست به ریجان چه احتیاج با آفتاب روے تو ما را شب وصال گشت ست جامن به در شاه دوسرا باشد عزیز مصر دلم شا بد عرب ما جلوه کس به جمال تو بس گزیم وقت سفر بسوس عدم به ز ادره آنکس که محمودی ز رخ یار هر دم ست در وقت تو سیل رشک ز سر گذشت باشد ز چشم مست تو جامم حجم کفن آندل که گشت بسته فتر اک کاکلت</p>	<p>پیش کبت ز لعل بدخشان چه احتیاج از شمع ما هتاب درخشان چه احتیاج دیگر مر از در گه سلطان چه احتیاج ما را بحسن یوسف کنعان چه احتیاج ما را بگو بوسی عمر ان چه احتیاج ما را نعمت بس سنت بیسان چه احتیاج اورا دگر ز مذہب و ایمان چه احتیاج دارد غریق بحس ز باران چه احتیاج دیگر ز جام بادہ رخشان چه احتیاج دارد دگر ز سنبل چپان چه احتیاج</p>
---	--

از درد لذت است بدرمان چه احتیاج	جانان من زیر نگاه تو دردم
	در سینه حمید سنان تو از مژه با بر دست ز خنجر بر آن چه احتیاج
رولین (پنج)	
<p>چون دل دلبر نه سوزد آه آتشبار پنج قشقه های صندل و صدر رشته ز نار پنج ز ابد اب در دال این جبهه و دستار پنج جاه و مکنات پنج باشد هستی ز دوار پنج پیش زهر زلف پچا نست زهر مار پنج نغمه سنجی های بلبل بر سر گلزار پنج مهرو ماه و مشتری هم گنبد دوار پنج همیشتم گرنه فهمد خوبی اشعار پنج ورنه ذوق شاعری در عهد ناهنجار پنج</p>	<p>نالہ ام بے سود گر حاصل نہ گردد کار پنج جہیہ سالی بردش کردن کمال بندگی جائے دلبر در جگر کن از رہ چشمان خویش چون قناعت پیشہ گردیدیم مارا در نظر از غلط چون دست بردوشش دم گردید خندہ گل یکدم وصل بہاران چند روز برگ و ساز یک بہان نقش بود بر رو آب شعر گفتن خوب باشد سهل گفتن خوبتر حاصلم از شعر گفتن می بود احیاء فن</p>
	چون حمید با صفا شو بر تو کل کار بند گردش ایام و جو پنج را پندار پنج